

en annan produkt af inhemsk författare. Vi hafva i denna berättelse icke kunnat upptäcka någon ledande tanketråd och just ingenting romantiskt heller. Händelserna synas gå sin vanliga prosaiska gång, rörande sig mest kring penningen och lekamlig bergning. Någon tillstymmelse till karakterer har personen i titelrollen, en värnlös flicka, som går in vid teatern. Då älskaren dertill är musikus, så borde det väl blifva något romantiskt af. Kanske finnes det der också och upptäckes af yngre läsare. Att vid målningen af känslor och situationer någon poetisk anstrykning hörer till saken, synes Förf. hafva glömt. Här och der förekomma uttryck af dålig ton.

10

Utgifvaren synes funnit behof af att uppfriska samlingen med en roman af Balzac »*Eugenie Grandet*», som börjar 28 häftet. Må den vara i en lycklig stund vald. Ty i allmänhet äro Balzac's romaner ingen synnerligt önskvärd vinning för något lands litteratur.

Engelska litteraturen skulle säkert erbjuda en för den allmänhet, Biblioteket kan påräkna, mera lämplig läsning. I Sverige har man på senare tid börjat flitigt ösa ur denna källa. Utom den i Upsala utgifna samlingen Engelsk Skönlitteratur, utkommer der en samling af Dicken's noveller. Synnerligen kunna vi åt läsarinor rekommendera *Grace Aquilar's* i Svensk öfversättning och i Finska bokhandeln tillgängliga romaner såsom genomträngda af en annan, renare och ädlare anda, än den som sedvanligen råder i den Franska romanlitteraturen.

20

J. V. S.

63 NYARE SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 7, juli 1856

SVENSKA SIARE OCH SKALDER, TECKNADE AF P. D. A. ATTERBOM. 6:E DELENS SENARE AFDELNING. STHLM 1855.

30

Detta häfte är ett testamente af den aflidne utmärkta skalden och siaren, hvilket senare, af honom först begagnade namn, han både såsom filosof och vitter kritiker sjelf väl förtjenar. Häftet är efter hans död utgifvet af professor Böttiger, som äfven skrivit företalat. Det innehåller äfven i bildlig mening fulländade teckningar af J. H. Kellgren och Fru Lenngren. En för samma häfte bestämd skildring af Leopold hann Författaren icke fullborda. I stället finna vi här en sådan af E. J. F. Kjellander, Atterboms lärjunge och vän, af hvilken han och mången med honom väntade en tänkare bland Sveriges första, hade icke en tidig död afbrutit den unga mannens bana och hans vänners förhoppningar. Boken börjar med en »Helsning till Svenska Allmänheten», af Atterbom, ämnad för de föreläsningar öfver Svenska vitterheten, han hade för afsigt att hålla i hufvudstaden, och slutar med en sång öfver Atterbom's död af Danska skalden Ingemann.

40

Vi behöfva icke tillägga något om det kända och erkända arbetets stora värde. Atterboms omdömen om föremålen för teckningarne torde med få förändringar blifva efterverldens. Ty en mera samvetsgrann och kärleksfull forskning, en säkrare och mera bildad smak, ett mera ädelt och försonande sinnelag, än Atterboms, skall föga någonsin sätta sig till doms öfver Svenska vitterhetens alster. Detta och fulländningen i framställning och stil göra dessa skildringar till den mest angenäma och lärorika läsning. Der finnes äfven i dessa taflor blott ett område, på hvilket man saknar Författarens vanliga lugn och klara

50

omdöme; det är de politiska sidoblickarnes. I detta häfte finnes för dem intet annat rum, än det åt deras förklarande och förmildrande egnade i några förut tryckta »Tillägg till femte delen».

I bedömandet af Kellgren's värde såsom skald utgår Atterbom från en synpunkt, som är för hans kritik egen och står i någon motsägelse till öfriga bedömares. Atterbom fränkänner väl icke skaldens tidigare sånger, i hvilka »qvickheten och löjet» utgjorde det framstående draget, deras värde. Men han sätter högre Kellgrens senare allvarligare sånger, i hvilka han anser honom frigöra sig från den då rådande konventionela smakläran och tidens allmänna riktning, och sålunda hafva gjort början till den reform i Svenska vitterheten, som den Nya Skolan med Atterbom i spetsen senare genomförde. Det är ur denna nya synpunkt, läsaren i hans skildring får lära känna Kellgren, och det är för dess rättfärdigande, han i den intager ett antal af skaldens dikter. Det är också ur den, han anser det tillhöra Kellgren's efterverld, »att omfatta det stora som han *kunnat blifva* i samma vördnad med det stora, som han *var*».

Öfver värdet af Fru Lenngrens skaldskap hafva omdömena aldrig varit stridiga. En sådan teckning af både qvinnan och skaldinnan som Atterbom har dock förut icke funnits. Och då dess föremål är en lika sällsynt företeelse som sjelfva teckningen, hafva vi beslutit i detta nummer aftrycka den senare såsom en gård åt våra – troligen få – läsarinor, bedjande de Hrr läsare, hvilka äro förtrogna med Atterboms arbete, benäget med denna vår frihet hålla till godo.

MENSKLIGA UTVECKLINGENS HISTORIA. ÖFVERSIGT AF N. IGNELL. 1:A DELENS SENARE HÄFTE. STHLM 1855.

Denna fortsättning af det i bladets senaste årgång anmälda arbetet innehåller framställningen af den egentliga såkallade antika kulturen hos Greker och Romare. På detta fält äro naturligtvis de flesta läsare mera hemmastadda, än i de äldre och nyare Orientaliska folkens lif, och mycket af, hvad i boken meddelas, måste alltså vara dem väl bekant. Likväl skall man der anträffa icke så obetydligt nytt äfven af faktiska uppgifter, och det ljus, i hvilket den antika kulturen och dess företeelser af Författaren betraktas, är i flera hänseenden för denna betraktelse egendomligt.

Ämnets rikedom har tvungit Författaren att vara kort. Likväl är denna korthet i vissa delar menlig för en klar uppfattning af den antika kulturens betydelse. Herr Ingnell betraktar denna, och med rätta, i dess förhållande till kristendomen; ty som sådan är antiken död, och hvad af densamma lefver är i den kristna kulturen upptaget. Vi fordra nu visst icke, att Herr I. redan här skulle framställt dess betydelse för de kristna folken. Denna framställning har naturligtvis en annan plats. Men vi sakna hos honom en mera djupgående undersökning af de religiösa öfvertygelsernas förhållande till lifvet i staten och familjen, ur hvilken undersökning det skulle tydligare framstå, att det praktiska lifvets helgande utgjorde det utmärkande för de Gamles religion. Väl uttalar sig i den, likasom i alla religioner, behovet af en försoning af gudarnes blickande för individens välfärd och samvetsro. Men det egentligen karakteristiska i densamma, som hvarken i de orientaliska religionerna¹ eller i de allmännare kristna kyrkorna återfinnes, var,

¹ Med undantag af Judendomen och till viss grad Islamismen.

skulle vi tro, detta statslifvets och (isynnerhet hos Romarena) familjelifvets helgande, som gjorde allt den antika verdens görande och låtande till en gudstjenst, ingaf menniskorna medvetandet, att arbetet och uppoffringen i främsta rummet för staten var ett lif efter gudarnes vilja. Här om vittna oraklerna, de offentliga festerna och offrena, teckentyderiet, statsöfverhufvudets, härförarenas, slägtchefernas och familjefädernas presterskap. I hvarje fall är det en inskränkt uppfattning att med Förf. säga: »om något annat än den bornerade nyttan, vare sig enskild eller offentlig, var vid den Romerska religiositeten aldrig fråga» – huru mycken häfd denna ytliga uppfattning än må hafva för sig. Man kan säga något dylikt om de högre ställdas åsigt af religionen och de religiösa ceremonierna under tiden af Greklands och Roms förfall, då åtminstone hos dem den religiösa tron försvunnit. Men i de antika religionsläroras väsende låg en sådan karakter icke. Redan insigten, att äfven den mest råa Schamanism innebär vördnaden för en högre makt och fordrar offer, d. ä. bön, bör aflägsna sagde uppfattningssätt.

Men man kan vid ett arbete som detta tänka olika med författaren i afseende å hans kritik och bedömanden, utan att detsamma derigenom förlorar något af sitt värde och sin gagnelighet. Sjelfva sammanställningen af det oändligen rika materialet till en lätt öfverskådlig bild af, hvad menskliga kulturens fortgång är, erbjuder hvarje tänkande läsare en gåfva af stort värde. Författarens kritik och yttrade åsichter om hvarje kulturforms betydelse utgöra en uppmaning för läsaren till egen eftertanke och kanske egen forskning, öfverhufvud en väckelse att till någon förnuftig insigt bringa det eljest vanligen så själ- och tanklösa historiska vetandet, sådant det genom skollexorna inhemtas. Vi uppmana derföre hvar och en, som älskar att sysselsätta sin tanke med betraktandet af upphöjdare föremål, att förskaffa sig Hr Ignell's arbete.

Önskligt vore att Författaren i följande delar finge tillfälle att egna någon större omsorg åt stilen, som i denna första del uppenbart lider af bristande omvårdnad, en formel brist lätt förklarlig, der innehållet är så öfverrikt, och dettas beherrskande fordrar så mycken ansträngning.

SOLEN SJUNKER. GUSTAF DEN I:S SISTA DAGAR. HISTORISK TRAGEDI I FYRA AKTER AF JOH. BÖRJESSON. STHLM 1856.

Tid och utrymme för tillfället hindra oss att närmare analysera förtjensterna i denna utmärkta dikt.

Den stränga konstkritiken kunde också hafva något ord att säga om det ovanliga, att icke säga djerfva, uti att behandla en gammal mans sista stunder och stilla död, visserligen från vanliga familjebekymmer, men för öfrigt i vanlig mensklig ordning, såsom en tragedi. Ty detta är i sjelfva verket denna tragedis innehåll. Gustaf I:s sista lefnadstid, hans förhållande till sin unga drottning, den tredje, Catharina Stenbock, hans dotters, prinsessan Cecilias bekanta äfventyr med systemens svåger, grefve Johan af Friesland's, sonen Erik's för fadren bekymmerfulla uppträdande isynnerhet vid detta tillfälle, slutligen Gustafs död – dessa ur verkligheten tagna tilldragelser utgöra hela tragedin. För Svenskar och, hvarföre icke, för oss här i Finland få dock dessa enkla familjööden eller missööden en högre lyftning genom den traditionella beundran och vördnaden för den stora mannens person. Man kan likväl betvifla, att innehållet i lika grad skulle röra fremlingen och fångsla

hans intresse.

Men utan afseende härfpå, det högpoetiska utförandet, karakters-teckningen, den konstnärliga begränsningen af det hela och af hvarje detalj, skildringens ädla upphöjda art, dialogens allmänna ledighet och skönt lyriska flygt i de scener, der denna fordras, slutligen den ytterst vårdade poetiska formen – allt detta förenar sig att göra styckets läsning till en verklig njutning. Det är i den nyare dramatiken så sällsynt att finna på ett arbete af *konstnär*s hand. Man träffar der vanligen arbete och beräkning utan ingifvelse – och det slår på scenen

10 bäst an – eller spår af skaldens gåfva utan konstnärlig kritik och besinning – produkter njutbara endast för dem, som icke sky mödan att uppleta någon diktens perla – för att icke tala om de talrika dramatiska fabriksalster, för hvilka både inspiration och besinning äro fremmande.

Vi tveka icke att i konstnärlig helgjutenhet och form sätta denna Hr Börjessons dikt öfver hans första dramatiska arbete, »Erik XIV» – det andra »Erik XIV:s son» har Ref. icke läsit – han bekänner det till sin blygsel – icke heller sett från scenen.

En anmärkning tillägga vi för läsaren och – läsarinnan. Prinsessan Cecilia talar så, som ingen ung qvinna talar. Men de älskarinnor, skalden målar, äro af helt annat slag, än de vanliga jordiska älskarinnorna, hvilkas tal skriftenligt är ja, ja eller – nej, nej.

20

J. V. S.

64. GLAD VETENSKAPLIG NOTIS FÖR ALLA MÖDRAR.

Litteraturblad n:o 8, augusti 1856

30 En sådan är utan tvifvel notisen, att *skroflerna*, detta spöke, som oroat så månet modershjerta, och för hvars fördrifvande så månet stackars barn blifvit pålagdt med hunger och medikamenter, att detta spöke är – ett verkligt spöke, ett fantasistykke, ett medicinskt tanketing, om hvilket ingen kan säga, hvad det är, hvar det är eller när det är, och om hvilket derföre hvar och en olärd har godt skäl att tro, att det icke kan dödas genom svält eller genom medicin.

Vi hafva försummat, att här någongång nämna Finska Läkaresällskapets Handlingar och Notiser, och skola väl framdeles rätta denna försummelse. För närvarande fästa vi uppmärksamheten särskildt på

40 en i Handlingarne för 1855 förekommande afhandling af F. v. Willebrand: »Om betydelsen af mjölkskorf hos barn» – en titel, som väl torde låta ful äfven i månet öra, bakom hvilket sjukdomen fordom suttit, men som det oaktadt bakom sig döljer en hel hop intressanta uppgifter och goda råd för föräldrar och barnavårdare.

Hithörande hudutslag likasom flera andra hafva ansetts och anses ännu vanligen förorsakade af några onda vätskor i kroppen, hvilka på denna väg söka sig en afgang, och hvilkas utbrott man icke bör hämma. Hr v. W. söker deremot visa, att de i sjelfva verket hafva någon yttre orsak af köld eller hetta, osnygghet eller annan mekanisk

50 retning på huden, hvilken isynnerhet hos barn är serdeles känslig för dylika inflytanden. Stundom händer väl, att det på någon punkt, helst på hufvudets betäckning, hjessan, ansigtet o. s. v. äfven i munnens och näsans slemhinna, uppkomma utslaget åter försvinner, men vanligare är, att det lemnadt åt sig sjelf utbreder sig genom den retning blemmorna och sårnaderna åstadkomma i kringliggande delar af